

REVENUE FROM CONTRACTS WITH CUSTOMERS

S. Madushanka

B.Sc (Mgt) Accounting (Special) (U.G)

University of Sri Jayewardenepura

ආදායම (Revenue)

ඕනෑ ම ව්‍යාපාරයක ආදායම, සාමාන්‍ය ක්‍රියාකාරකම් තුළින් පැන නගී. ආදායම පහත සඳහන් සාධක දෙකේ එකතුව වේ.

- අයහාරය
- ලාභය

ආදායම = අයහාරය + ලාභය වේ.

LKAS - 18 ප්‍රමිතය මගින් ව්‍යාපාරික ගනුදෙනු තුළින් පැන නගින අයහාරය පැහැදිලිව හඳුනා ගැනීමත්, ඊට අදාළ ගිණුම්කරණ පිළිවෙත් නිර්දේශ කිරීමත් සිදු කර ඇත.

අයහාරය හඳුනා ගැනීමේ දී සම්පූර්ණ විය යුතු නිර්ණායක

ගිණුම්කරණ සංකල්පීය රාමුවට අනුව අයහාරය හඳුනා ගැනීමේ දී සම්පූර්ණ විය යුතු නිර්ණායක දෙකක් පවතී. එනම්,

- 1) අයහාරය තුළින් අනාගත ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ව්‍යාපාරය තුළට ගලා ඒමක් සිදු විය යුතු ය.
- 2) එම අයහාරවල වටිනාකම විශ්වසනීය ලෙස මැනීමට (තක්සේරු කිරීමට) හැකියාව තිබිය යුතු ය.

අයහාරය මැනිය යුත්තේ සාධාරණ අගය මතයි.

උදාහරණ :

ව්‍යාපාරයක් 15%ක එකතු කළ අගය මත භාණ්ඩ විකිණීමෙන් රු. 46 000ක මුදලක් ලබා ගැනීම ගත හොත්, මෙහි කොටස් දෙකකි.

- i) එකතු කළ අගය මත බද්ද (VAT) රහිත විකුණුමක වටිනාකම රු. 40 000කි. එම විකුණුමේවලින් ලැබෙන ලාභය යනු ව්‍යාපාරයට ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ලැබීමකි.
- ii) එකතු කළ අගය වූ රු. 6 000 වටිනාකම රජය වෙනුවෙන් එකතු කර ගත් වටිනාකම වන අතර එමගින් ව්‍යාපාරයට ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ලැබීමක් සිදු නොවේ.

“අයහාරය” විය යුත්තේ වසරකට ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ගලාඒමක් සිදු වන දේ වන අතර, එහි වටිනාකම විශ්වසනීය ලෙස මැනීමට (තක්සේරු කිරීමට) හැකියාව තිබිය යුතු ය.

අයහාරය යන්නට අන්තර්ගත දෑ

අයහාරය ප්‍රමිතියට අනුව අයහාරය යන්නට පහත දැක්වෙන දේ පමණක් අන්තර්ගත කර ඇත. එනම්,

- හාණ්ඩ විකිණීම
- සේවා සැපයීම
- අතිරික්ත වත්කම් වෙනත් පාර්ශ්වයන්ට භාවිත කිරීමට අවස්ථාව ලබා දීම මගින් උපයන, පොලී, පුරස්කාර හා ලාභාංශ ආදිය වේ.

භාණ්ඩ විකිණීමේ අයහාරය

ආයතනය විසින් නිෂ්පාදනය කරන ලද භාණ්ඩ හෝ නැවත විකිණීමේ පරමාර්ථයෙන් මිල දී ගත් භාණ්ඩ විකිණීමට අදාළ අයහාරයන් කෙරෙහි අවධානය යොමු කෙරේ.

ඒ අනුව භාණ්ඩ විකිණීම මගින් ජනිත වන ආදායම හඳුනා ගැනීමට පහත සඳහන් කොන්දේසි සම්පූර්ණ විය යුතු ය.

- භාණ්ඩ පිළිබඳ අවධානම හා ප්‍රතිලාභය සැලකිය යුතු මට්ටමකින් විකුණුම්කරුගෙන් ගැනුම්කරුට මාරු වීම.
- විකුණුම් වටිනාකම විශ්වසනීය ලෙස මැනීමට හැකි විය යුතු ය.
- විකුණුම් පිරිවැය විශ්වසනීය ලෙස මැනිය හැකි විය යුතු ය.
- ගනුදෙනුව හා බැඳුණු අනාගත ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ව්‍යාපාරය වෙත ගලා ඒමේ හව්‍යතාවක් තිබීම
- භාණ්ඩවල අයිතිය පිළිබඳ කළමනාකරණ මැදිහත් වීම් හෝ පාලනයක් විකුණුම්කරු විසින් නොකළ යුතු වීම.

සේවා සැපයීම

සේවා සැපයීම සම්බන්ධයෙන් අවසාන ප්‍රතිඵලය (සමාජික මට්ටම) විශ්වසනීය ලෙස ඇස්තමේන්තු කළ හැකි වූ විට ගිණුම් කාලවිච්ඡේදය අවසාන දිනය වන විට එම නිමැවුමේ වටිනාකම ආදායමක් ලෙසට හඳුනා ගනී.

සේවා ගනුදෙනුවක අවසාන ප්‍රතිඵලය විශ්වාසදායී ලෙස ඇස්තමේන්තු කළ හැකි වන්නේ පහත සඳහන් කොන්දේසි සම්පූර්ණ වූ විටයි.

- සමාජික මට්ටම විශ්වසනීය ලෙස මැනිය හැකි වීම.
- සේවා ගනුදෙනුවේ වටිනාකම විශ්වාසවන්ත ලෙස ඇස්තමේන්තු කළ හැකි වීම.
- සේවාව සඳහා දැරූ පිරිවැය හා දැරීමට නියමිත පිරිවැය විශ්වසනීය ලෙස මැනීමට හැකි වීම.
- සේවා ගනුදෙනුව හා බැඳුණ අනාගත ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ආයතනයට ගලා එන බවට පැහැදිලි විය යුතු වීම.

උදාහරණ :-

කිසියම් ව්‍යාපෘතියක උපදේශක කටයුතු සඳහා වර්ෂ දෙකක කාලයක් නියම කර ඇති අතර උපදේශක ගාස්තුව සේවා කටයුතු අවසන් වීමෙන් පසු ගෙවනු ලැබේ. සමස්ත උපදේශක ගාස්තුව රු. 800 000ක් වන අතර පළමු වර්ෂය අවසාන වන විට 40%ක ප්‍රමාණයක් සඳහා උපදේශක සේවා සැපයීම කර ඇත්නම්, පළමු වර්ෂය අවසානය වන විට සේවා ආදායම ලෙස හඳුනා ගත යුතු වන්නේ,

$$800\ 000 \times \frac{40}{100} = \text{රු. } 320\ 000 \text{ ක ප්‍රමාණයක් පමණි.}$$

පොලී ආදායම

අතිරික්ත වත්කම්, වෙනත් පාර්ශ්වයන් සඳහා භාවිත කිරීමට ලබාදීම හෙවත් ආයෝජනය කිරීමෙන් ලැබෙන අයහාර ප්‍රභවයකි පොලී ආදායම්.

ගනුදෙනුවට අදාළ පොලී ආදායම කොපමණ ද යන්න කාලය හා සමානුපාතික ව උපචිත පදනමට පොලී ගිවිසුම අනුව හඳුනා ගත යුතු වේ.

විශ්වසනීය ලෙසට මැනීමට හැකි විමත්, ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ව්‍යාපාරයට ගලා ඒම තහවුරු විමක් සිදු වන්නේ නම්, පොලී අයහාරය ගිණුම්ගත කළ යුතු ය.

උදාහරණ :

වාර්ෂිකව 10% බැගින් පොලී ගෙවන ස්ථාවර තැන්පතුවක රු. 500 000ක ආයෝජනයක් සිදු කරන ලද්දේ 2018.04.01 දින ය. ගිණුම් වර්ෂය 2018.12.31න් අවසන් වේ නම්, පොලී ආදායම් ලෙස කිසිදු මුදලක් ව්‍යාපාරයට ලැබී නැති වුවත්, ගිවිසුමට අනුව පොලී ප්‍රමාණය ගණනය කළ හැකි වේ. එනම්,

$$500,000 \times \frac{10}{100} \times \frac{9}{12} = 37,500 = \text{රු } 37.500$$

කාලච්ඡේදයේ පොලී ආදායම ලෙස ගත යුත්තේ රු. 37 500ක් වේ. මුදලින් ලැබී නැති නිසා රු. 37 500ක් මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශනයේ ජංගම වත්කම් යටතේ දැක්විය යුතු වේ.

පුරස්කාරය

පුරස්කාර ගිවිසුමට අනුව උපවිත පදනම මත පුරස්කාර ආදායම හඳුනා ගත යුතු වේ. මෙය, අයහාරයක් ලෙස හඳුනා ගත යුතු වන්නේ,

- එමගින් ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ව්‍යාපාරයට ගලා ඒමක් සිදු වන බව තහවුරු වූ විට,
- එම ආර්ථික ප්‍රතිලාභවල ප්‍රමාණය විශ්වසනීය ලෙස මැනීමට හැකි විම කළ හැකි වූ විට පමණි.

උදාහරණ :

- මිනිරන් පනලක් හිමි ආයතනයක් මිනිරන් භාරා ගැනීමට අයිතිය වෙනත් ව්‍යාපාරයකට ලබා දේ.
- භාරා ගන්නා සෑම මිනිරන් මෙට්‍රික් ටොන් එකකට රු. 5 000ක් ගෙවිය යුතු ය.
- පළමු ගිණුම් වර්ෂයේ දී මිනිරන් මෙට්‍රික් ටොන් 10ක් භාරා ගත් අතර, වසරකට රු. 40 000ක මුදලක් ලබා දී ඇත.

මේ අනුව,

- (1) පුරස්කාර ගිවිසුමට අනුව පුරස්කාර අයභාරය රු. 50 000ක් ඔවට උපරිත පදනමට අනුව ගණනය කළ යුතු වේ.
- (2) තවදුරටත් ලැබිය යුතු රු. 10 000ක ප්‍රමාණය මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශනයේ ප්‍රභව වත්කම් යටතේ ඇතුළත් කළ යුතු ය.

ලාභාංශ

ලාභාංශ, ආදායම් කොතෙක් ද? යන්න තීරණය කරන්නේ ලාභාංශ ලබා ගැනීම පිළිබඳ කොටස් හිමියන්ගේ අයිතිය තහවුරු වූ විටයි. තව ද, නිශ්චිත ව ලැබෙන ලාභාංශ ප්‍රමාණය මැනීමට හැකි වීම ද අවශ්‍ය වේ.

උදාහරණ :

සමාගමක රු. 20 බැගින් වූ සාමාන්‍ය කොටස් 40 000ක් මිල දී ගෙන ඇත. කොටසක් සඳහා රු. 3 බැගින් ලාභාංශ ගෙවන බවට අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය යෝජනා කළ අතර ඒ සඳහා කොටස් හිමියන්ගේ අනුමැතිය ලැබී ඇත.

මේ අනුව ගිණුම් කාල සීමාවට අදාළ ලාභාංශ ආදායම් ප්‍රමාණය

- කොටස් ප්‍රමාණය 40 000 x කොටසට රු. 3 බැගින්, රු. 120 000ක් වේ.

අයහාරය යන්නට පහත දැක්වෙන නිර්වචනය සැපයිය හැකි ය.

“ අයිතිකරුවන්ගේ සහභාගිත්වයෙන් නිමකමේ සිදුවන වැඩි වීම හැරුණු විට, ව්‍යාපාරයේ නිමිකම වැඩි වීමට බලපාන පරිදි සාමාන්‍ය ව්‍යාපාරික කටයුතුවලින් ලැබෙන ආර්ථික ප්‍රතිලාභවල දළ ගලා ඒමක් වේ. එම ප්‍රතිලාභ, විකුණුම්, සේවා ගාස්තු, පොලි, ලාභාංශ, පුරස්කාරය ලෙස විවිධ ආකාර ගනී. ”

Class W

අභ්‍යාසය - 01

1. අයහාර ප්‍රමිතයට අනුව අයහාරය තුළ අන්තර්ගත දෑ සඳහන් කරන්න.
2. අයහාරය හඳුනා ගැනීමට සම්පූර්ණ විය යුතු නිර්ණායක දෙවර්ගය දක්වන්න.
3. පහත සඳහන් i, ii, iii, iv, v, vi, vii යන කොටස්වලට අදාළව
 - කාලච්ඡේදයට අදාළව හඳුනා ගත හැකි අයහාර වර්ගය හා අයහාර වටිනාකම,
 - අයහාරය ලෙස හඳුනා ගන්නේ නම් ඊට අදාළ නිර්ණායක හෝ කොන්දේසි,
 - අයහාරය ලෙස හඳුනා නොගන්නේ නම් ඊට අදාළ නිර්ණායක හෝ කොන්දේසි ඉදිරිපත් කරන්න.

- i) යෝගී නිෂ්පාදනය කර විකුණන සේනානි සමාගම, මනෝධ්‍යා සමාගමට අලෙවි කළ යෝගී වෙනුවෙන් මනෝධ්‍යා සමාගමින් එකක් රු. 15 700 බැගින් විදුලි පංකා දෙකක් ලබා ගැනීම හා ප්‍රතිජීඩාව පියවීම සඳහා ඉතිරි මුදල වෙනුවෙන් රු. 18 600ක චෙක්පතක් ලබා ගැනීම මගින් ගනුදෙනුව සම්පූර්ණ විය.
- ii) 15% ක් එකතු කළ අගය සහිතව (VAT) රු. 69 000ක විකුණුම් කළ අතර, ඉදිරි වර්ෂයේ විකුණුම් සඳහා රු. 20 000ක අත්තිකාරමක් ලැබීම
- iii) උපදේශක සේවා සපයන ආයතනයක් වර්ෂ 3ක කාලයක් උපදේශක සේවා සැපයීම වෙනුවෙන් රු. 900 000ක සේවා ගිවිසුමකට එළඹීම සිදු කළ අතර උපදේශක සේවා සැපයීම අවසන් වීමෙන් පසුව මුදල් ලබා ගනී. පළමු වර්ෂය තුළ දී ව්‍යාපෘතියේ 25%ක නිම කිරීම සඳහා සේවා සැපයීමක් කරන ලදී.

- iv) වාර්ෂිකව 10% බැගින් පොලී ගෙන මූල්‍යායතනයක රු. මිලියනයක සථාවර තැන්පතුවක් 2018.01.01 දින ආරම්භ කළ අතර, ගිණුම් කාලය 2018.12.31 අවසන් වූ වර්ෂය වේ.
- v) බදු ගිවිසුමට අනුව කඩා ගනු ලබන සෑම ගල් කියුබ් 1ක් සඳහා රු. 4 000 බැගින් ගාස්තු ගෙවීමට පොරොන්දු වූ අතර, පළමු වර්ෂය තුළ දී කළුගල් කියුබ් 150ක් නිපදවා කළුගල් අයිති ව්‍යාපාරයට රු. 450 000ක් බදු සමාගම විසින් ගෙවනු ලැබී ය.
- vi) සාමාන්‍ය කොටස් 20 000ක් කොටසක් රු. 40 බැගින් මිල දී ගත් අතර, පළමු වර්ෂය සඳහා 8% බැගින් ලාභාංශ ගෙවීමට අධ්‍යක්ෂවරුන් යෝජනා කර ඇත.

2021

2022

2023

උසස් පෙළ

ගිණුම්කරණය

ආර්ථික විද්‍යාව

ව්‍යාපාර අධ්‍යයනය

2021

2022

සාමාන්‍ය පෙළ

ව්‍යාපාර හා ගිණුම්කරණ අධ්‍යයනය

තනි හෝ කණ්ඩායම් පන්ති

(English & Sinhala Medium)

0763655550

S. Madushanka

B.Sc (Mgt) Accounting (Special) (U.G)

University of Sri Jayewardenepura